

Гузенко Олена Павлівна

доцент кафедри цивільного та господарського права Криворізького навчально - наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

Кобець Дар'я Олександрівна

здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право» Криворізького навчально - наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблема транспортного страхування в Україні не втрачає своєї актуальності так, як кількість аварійних ситуацій, які пов'язані з різними видами транспорту постійно зростає. Наявне законодавче забезпечення ринку страхових послуг пропонує різні аспекти страхування, проте потребує постійного вдосконалення з позиції забезпеченості транспортної безпеки.

Останнім часом збільшилася кількість наукових досліджень присвячених проблемі правового страхування в Україні, автори ведуть наукові дискусії з позиції різних видів транспорту та правил їх страхування. Серед науковців заслуговують на увагу роботи наступних науковців Ю. М. Клапкін [1], В. В. Виговська [2], О. В. Клейснер [3] та інші. Науковці розкривають різні аспекти наявної правової бази страхування та правил надання страхових послуг, проте галузевий аспект розкрито обмежено.

У своїй праці Ю. М. Клапкін [1] пропонує розглядати понятійну категорію «Транспортне страхування» як сукупність видів страхування від ризиків, що виникають на сухопутних, водних та повітряних шляхах сполучення у зв'язку із перевезенням пасажирів, вантажів і багажу. При цьому звертає увагу на той факт, що на страхування приймаються транспортні засоби, що пройшли реєстрацію у відповідних державних органах.

В свою чергу, О. П. Гетманець, О. М. Шуміло та Т. В. Колеснік [4] стверджують, що юридичні та фізичні особи, котрі потребують транспортного страхування мають спиратися, перш за все, на загальні законодавчі основи страхування, котрі визначено законодавчим регулятором. Науковці пропонують об'єктами транспортного страхування вважати засоби транспорту без вантажів, до яких належать:

- автомобілі, у тому числі з причепами промислового виробництва;
- мотоцикли, моторолери, мотоколяски, мотонарти, снігоходи;
- моторні, парусні та гребні човни;
- катери, яхти, кораблі усіх видів, що використовуються для перевезень пасажирів та вантажу;
- літаки, гелікоптери, планери, аерокосмічна техніка; тепловози, електровози, вагони, цистерни та платформи різної модифікації і призначення.

З метою більш повного розкриття теми варто звернутися до правових регуляторів, в яких законодавець надає тлумачення понятійній категорії «страхування». Так, Закон України «Про страхування» [5] стаття 1, пропонує розуміти понятійну категорію «страхування» як вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати особами страхових платежів та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Як стверджує законодавець даний правовий регулятор був створений щоб врегулювати відносини у сфері страхування, забезпечувати права та інтереси учасників страхових відносин при збереженні незалежного статусу страхувальників та створювати оптимальні умови функціонування ринку страхових послуг [5, ст. 1].

Разом з тим, законодавець вносить до Цивільного кодексу України [6] поняття страховик та страхувальник та пропонує страховиком вважати юридичну особу яка спеціально створена для того, щоб здійснювати страхову діяльність та одержала у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності, а страхувальником може бути як фізична, так і юридична особа. Кожна із сторін повинна виконувати свої обов'язки. Обов'язки страховика закріплено статтею 988 Цивільного кодексу України, зокрема він повинен:

- ознайомити страхувальника з умовами та правилами страхування;
- у разі настання страхового випадку, оформив усі необхідні документи для своєчасного здійснення страхової виплати страхувальникові;
- проконтролювати щоб страхову виплату здійснили в строк, встановлений договором;
- у разі настання страхового випадку відшкодувати витрати, понесені в період виконання страхового договору.

Крім того, законодавець статтею 352, частиною 2 Господарського кодексу України [7] регламентує здійснення процедури страхування лише на основі договору між страхувальниками і страховиками (добровільне страхування) або на основі закону (обов'язкове страхування). При цьому, предметом договору страхування спираючись на статтю 980 Цивільного кодексу України [6] може виступати: особисте страхування, майнове страхування, страхування відповідальності.

Враховуючи законодавчі положення кожна особа має право скористатись послугами страхування так, як у разі виникнення певної події (страхового випадку), вона зможе скористатись даною допомогою. Актуальність проблеми удосконалення транспортного страхування була підкріплена в період протікання COVID-19. Особливо COVID-19 відзначився карантинном, під час якого були суворі правила пересування.

Як наслідок великих втрат зазнало авіаційне страхування і перестраховання. Річний обсяг страхових і перестраховальних премій через простій літаків значно знизився, проте пропорційного зниження обсягу страхових і перестраховальних виплат не відбулося. Кризова ситуація призвела до того, що тарифи перестраховальних програм зросли на 25-30 %, що істотно ускладнило переговори з перестраховиками і в 2021 році [8].

Як зазначають Н. В. Захарченко та С. А. Явір [9] розглядаючи авто страхування, негативно пандемія вплинула на купівлю автомобілів, а отже і на страхування, яке пов'язане з страхуванням нових автомобілів. Первинні реєстрації нових легкових автомобілів в квітні 2020 року скоротилися майже вдвічі в порівнянні з квітнем 2019 року – до 3,7 тис. од., повідомляє асоціація «Укравтопром».

За даними асоціації, в цілому за січень-квітень на українському ринку зареєстровано 23,9 тис. нових легкових автомобілів – на 5 % менше, ніж за аналогічний період минулого року. Крім того, продажі нових легкових авто за 4 місяці скоротилися на 6 % до 23,8 тис. од., а квітневі продажі впали на 48 % до квітня 2019 і на 42 % до березня 2020 року – до 3,6 тис. од. [8].

Підводячи підсумок зазначимо, що необхідно покращити чинне законодавство стосовно страхування взагалі та транспортного страхування зокрема. так, як воно не повною мірою відповідає потребам страхового ринку. тому розробка нормативних документів з організації і здійснення страхової діяльності та прийняття відомчих актів для належної організації страхової діяльності необхідні. Ми вважаємо, щоб покращити місце транспортного страхування в економіці, його сторонам потрібно дотримуватись обов'язків, а також виконувати норми Закону України «Про страхування» так, як він був створений щоб регулювати відносини у сфері страхування, створювати оптимальні умови функціонування ринку страхових послуг, забезпечуючи права та інтереси учасників страхових відносин при збереженні незалежного статусу страхувальників, крім цього потрібно забезпечити належний страховий нагляд та вдосконалити судову систему.

Список використаних джерел:

1. Клапкін Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку: монографія. Тернопіль.: ТНЕУ, 2020. 568 с.
2. Виговська В. В. Теоретико-методологічні засади та прагматика забезпечення безпеки страхового ринку України: монографія. К.: Кондор – Видавництво, 2016. 358 с.
3. Клейстер О. В. Ринок перестраховання в Україні: теоретико – методологічні домінанти та пріоритети розвитку: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2012. 414 с.

4. Правове регулювання страхової діяльності : навч. посіб./ [О. П. Гетманець, О. М. Шуміло, Т. В. Колеснік та ін.] ; за ред. О. П. Гетманець, О. М. Шуміла. К. : Хай-Тек Прес, 2014. 400 с.
5. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. Локдаун і обмеження на авіаперельоти в 2020 році. URL: <https://forinsurer.com/news/21/01/14/39026?hl=%CB%E0%E4%E0%F3%ED> (дата звернення: 15.11.2020).
9. Захарченко Н. В., Явір С. А. Вплив COVID-19 на ринок страхування в Україні та у всьому світі. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління, 2021. Том 21. Вип. 4 (47). С. 110-128.